

کنکاشی بر مولفه های سلامت و محیط زیست در محتوای کتب درسی علوم

تجربی دوره اول ابتدایی

مجید کهرازی^۱، نورمحمد براهویی مقدم^۲، مهدی چیت ساز^۳

^۱ دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید مطهری زاهدان، ایران (نویسنده مسئول mkahrazahi1378@gmail.com)

^۲ مربی، عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید مطهری زاهدان، ایران

^۳ کارشناسی پیوسته علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان پردیس علامه امینی تبریز، ایران

چکیده

هدف از به تحریر آوردن پژوهش حاضر، تحلیل محتوای کتب درسی علوم تجربی اول تا سوم ابتدایی براساس میزان توجه به مولفه های ابعاد سلامت (شامل سلامت جسمی، سلامت روانی، سلامت معنوی و سلامت اجتماعی) و مولفه های محیط زیست (شامل آب، هوا، خاک و صوت) می باشد. روش پژوهش از نوع تحلیل محتوا به شیوه توصیفی بود که برای گردآوری داده ها از چک لیست محقق ساخته استفاده شد. جامعه آماری مشتمل بر کتب درسی علوم تجربی پایه اول، دوم و سوم ابتدایی در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ در قالب ۴۲ درس و ۳۱۸ صفحه بود. واحد تحلیل نیز شامل تمام صفحات (شامل متون، تصاویر، فعالیت ها و پرسش ها) بود که برای تجزیه و تحلیل داده های حاصل، از روش آمار توصیفی (جداول فراوانی و درصد) استفاده شد. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده ها حاکی از آن بود که محتوای کتب علوم تجربی دوره اول ابتدایی به تمامی مولفه های ابعاد سلامت و همچنین مولفه های آموزش محیط زیست پرداخته اما میزان توجه به برخی از مولفه ها از یکنواختی، تعادل و فراوانی مطلوبی برخوردار نبوده است. به طوری که در خصوص مولفه های ابعاد سلامت، به سلامت جسمی و سلامت اجتماعی بیشتر و به سلامت معنوی و سلامت روانی کمتر پرداخته شده است. همچنین در بررسی و تحلیل مولفه های آموزش محیط زیست نیز، این کتب، به مولفه های آب و هوا بیشتر و به مولفه های خاک و صوت کمتر پرداخته است.

کلید واژه ها: تحلیل محتوا، علوم تجربی، مولفه های سلامت، مولفه های محیط زیست، دوره ابتدایی.

بیان مسئله

با گذشت زمان و تغییر سبک شیوه های زندگی در هر فرهنگ و اجتماعی همگام با پیشرفت های نوین علم و تکنولوژی به تدریج بر پیچیدگی های زندگی افزوده شد و بحث بهداشت و آموزش سلامت در تمامی ابعاد آن ضرورت یافت تا جایی که می توان به عنوان مهمترین اولویت های کاری در هر جامعه ای از آن یاد کرد (علیپور و همکاران، ۱۳۹۵). سلامت، سرمایه ارزشمندی است که حفظ، صیانت و ارتقای آن جزو مهمترین تلاش های زندگی روزمره تمامی انسان ها محسوب می شود. انسان سالم محور توسعه پایدار بوده و داشتن سلامتی برای بهره مند شدن انسان ها از مواهب الهی امری ضروری است. لذا، توجه به سلامتی و تلاش برای حفظ و ارتقای آن همواره جزو یکی از مهمترین اولویت ها مطرح بوده است. در این بین مأموریت اصلی نظام سلامت، ارتقای سطح سلامت و پاسخ گفتن به نیاز های مردم و جامعه است (نقشه تحول نظام سلامت، ۱۳۹۰).

سلامت از دیدگاه سازمان جهانی بهداشت (WHO)؛ فقدان بیماری و ناخوشی نیست بلکه عبارت است از داشتن احساس رضایت کامل جسمانی، روانی و اجتماعی. همچنین از دیدگاه سازمان بهداشت جهانی (۲۰۰۳) مولفه های آموزش سلامت شامل تغذیه سالم، آب آشامیدنی سالم، داشتن ارتباط سالم با دیگران و پیشگیری از ایدز با ارائه آموزش مسائل جنسی (تولید مثل، شناسایی افراد و حفاظت از خود در برابر بیماری ها) می باشد.

با توجه به نقشی که مولفه سلامت در زندگی همه افراد جامعه دارد و به عنوان یکی از منابع مهم در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فردی نیز مطرح می شود. از سوی دیگر با عنایت به حساسیت ویژه مقطع دوره ابتدایی بخصوص کلاس اول در شکل گیری عادات و رفتار، توجه به این امر خطیر از وظایف مهم هر دولتی به شمار می رود و نظام آموزشی نیز برای نیل به این هدف ارزشمند، نیازمند آموزش بهداشت و سلامت در مدارس است (صاحب یار و زوار، ۱۳۹۸).

مفهوم سلامت خود مولفه ها و ابعاد بسیاری را شامل می شود که تمامی این ابعاد و مولفه ها بطور هماهنگ، مکمل و مرتبط به هم در راستای تحقق و فراهم نمودن سلامتی افراد و حتی محیط زندگی آنان نقش بسیار حیاتی را ایفا می نمایند. از طرفی، برای بحث در خصوص مفهوم سلامت بایستی به تمامی ابعاد آن توجه داشت. شناسایی و آموزش همه ابعاد سلامت به دانش آموزان در مدارس از دوره ابتدایی قطعاً می تواند در آینده زمینه ساز جامعه ای سالم، کوشا، فعال و پایبند به مسائل بهداشتی و همچنین داشتن محیط زندگی سالم را در پی داشته باشد.

سلامت دارای مولفه‌ها و ابعاد متعددی می‌باشد. در یک تقسیم‌بندی کلی مهمترین ابعاد سلامت شامل بعد سلامت جسمی، روانی، معنوی و اجتماعی می‌باشد. هر چند برخی از این ابعاد نیز به خرده ابعادی نیز تقسیم می‌شود. (حاتمی و همکاران، ۱۳۹۸؛ حلم سرشت و دل پیشه، ۱۳۷۷).

شناخته شده‌ترین بعد از سلامت که بسیار به آن پرداخته می‌شود بعد سلامت جسمی است که مرتبط با عملکرد بخش‌های مختلف بدن افراد می‌باشد. بسیاری از افراد گمان می‌کنند که سلامت جسمی تنها بعد مهم سلامت بشمار می‌رود. در حالی که این بعد فقط بخشی از سلامت افراد را شامل می‌شود. به طور کلی این بعد از سلامت شامل؛ بهداشت پوست، مو و ناخن‌ها، بهداشت دست و پا، بهداشت دهان و دندان، ورزش و تحرک بدنی مناسب، سیمای خوب، استراحت کافی، داشتن اندام‌های مناسب و مراقبت و پیشگیری و... یا هر آنچه مربوط به سلامت بدن انسان است.

سلامت روانی بعد دیگری از سلامت می‌باشد که به افراد کمک می‌کند تا با ایجاد روش‌های صحیح از لحاظ روانی و عاطفی بتوانند با محیط خود سازگاری نموده و راه حل‌های مطلوب تری را برای حل مشکلات‌شان انتخاب نمایند. هدف از اهمیت سلامت روانی در مدارس، ایجاد شرایط و محیطی سالم برای رشد و پرورش ذهن و روان دانش‌آموزان و یافتن راه‌حلی برای آموزش مهارت‌های اجتماعی مطلوب در جهت مقابله با دشواری‌ها و چالش‌های زندگی آینده آنان است (دانشمند، ۱۳۹۵). برخی از مهمترین نشانه‌های سلامت روانی عبارتند از: درست رفتار کردن یا کنترل رفتار، مثبت‌اندیشی، هدفدار بودن، توانایی هماهنگ شدن، باور پذیری، خودشناسی، کارآمدی و همچنین مواردی در زمینه عاطفی و نگرشی افراد نظیر؛ توانایی بیان احساسات و توانایی برقرار کردن ارتباط پایدار و پیوسته با اطرافیان، توانایی رابطه محبت‌آمیز و... (همان).

سلامت معنوی از ابعاد تاثیرگذار بر سایر ابعاد سلامت به شمار می‌آید. یکی از عمده‌بیماری‌ها و عوارض جسمی و اجتماعی داشتن احساس پوچی، بیهودگی و تزلزل روحی است که ناشی از فقدان بعد معنوی در افراد است (حاتمی و همکاران، ۱۳۹۸؛ حلم سرشت و دل پیشه، ۱۳۷۷). برخی از مهمترین نشانه‌ها و ملاک‌های سلامت معنوی مشتمل بر داشتن ایمان و توکل به خدا، معنویت، داشتن هدف و برنامه برای زندگی، کمال‌جویی، تعهد، تاب‌آوری، امیدواری، داشتن عزت نفس و آرامش، صبوری، شناخت و توانایی عمل کردن به باور‌ها، اعتقادات و اصول مذهبی، اخلاقی و پایبندی به آنها و... می‌باشد (همان).

سلامت اجتماعی یکی دیگر از ابعاد مهم سلامت است. در حقیقت، سلامت اجتماعی یکی از ابعاد سلامت عمومی در جامعه در راستای سایر ابعاد سلامت نقش بارزی در توسعه و پایدار جامعه ایفا می‌کند (عابدینی بلترک و همکاران، ۱۳۹۸). مهمترین هدف این بعد از سلامت، سلامت و رفاه عمومی مردم است که دستیابی به تندرستی مطمئن و ایجاد احساس سلامت، بهبودی و

آسودگی در تمام گروه های سنی جامعه بشری می باشد (حاتمی و همکاران، ۱۳۹۸). مهمترین ملاک های سلامت اجتماعی شامل جامعه پذیری، مشارکت اجتماعی، شکوفایی اجتماعی، همبستگی اجتماعی، پذیرش اجتماعی، انسجام اجتماعی و پشتیبانی از سوی خانواده و دوستان و یا به بیان کلی، مهارت های لازم برای حضور فعال در اجتماع می باشد.

در کنار اهمیت توجه و آموزش مولفه های سلامت در تمامی ابعاد آن در مدارس به دانش آموزان، توجه به سلامت محیط زیست نیز ضروری است. سلامت محیط زیست (محیط زندگی) به عنوان یکی از ابعاد سلامت شناخته شده است. هدف نهایی از آموزش محیط زیست در مدارس، پرورش دانش آموزان و شهروندان و بزرگسالانی متعهد و مسئول در قبال محیط زیست و تاکید بر ایجاد تغییرات بنیادی در سه حوزه دانش، نگرش و مهارت به عنوان ابعاد اصلی یادگیری دانش آموزان می باشد. در این راستا، مجموعه تجارب و فرصت های یادگیری نیز طوری انتخاب و اجرا می شوند که دانش آموزان از طریق مشارکت فعالانه در آن ها به این تغییرات دست یابند (ماشاءاللهی و همکاران، ۱۳۹۸).

به بیان دیگر، سلامت محیط زیست همان سلامت محیط فیزیکی و محیط زندگی پیرامون ما می باشد. محیط زیست همچون سلامت خود از خرده مولفه هایی تشکیل شده، مانند مسکن، حمل و نقل، گیاهان، جانوران، تنوع زیستی، آب آشامیدنی سالم و هوای پاک یا بطور کلی می توان گفت مهمترین مولفه های سلامت محیط زیست شامل: آب، هوا، خاک و صوت می باشد.

اهمیت و ضرورت پژوهش

با توجه به اهمیت مولفه های ابعاد سلامت و مولفه های محیط زیست، مدارس و محتوا های درسی بهترین پایگاه های عملیاتی کردن آموزش در زمینه ایجاد رفتار بهداشتی و سلامت سالم و همچنین حفظ و ارتقای محیط زیست برای دانش آموزان هستند (صاحب یار و زوار، ۱۳۹۸). زیرا، یکی از پایگاه های به ظهور رسیدن و جلوه اهداف تعیین شده آموزشی، کتاب های درسی هستند که محتوای آنها باید به خوبی بتوانند اهداف از قبل تعیین شده برای نظام های آموزشی را محقق سازند در غیر اینصورت نیل به اهداف محقق نخواهند شد. چه بسا منجر به ایجاد فاصله فراگیران با اهداف نظام های آموزشی خواهد شد.

با توجه به تحقیقات انجام شده در زمینه آموزش مولفه های ابعاد سلامت و محیط زیست، پژوهش حاضر با هدف کنکاشی در تحلیل محتوای کتب درسی علوم تجربی دوره اول ابتدایی براساس میزان توجه به مولفه های ابعاد سلامت (شامل سلامت جسمی، سلامت روانی، سلامت معنوی و سلامت اجتماعی) و مولفه های محیط زیست (شامل آب، هوا، خاک و صوت) می باشد. پژوهش حاضر بصورت ترکیبی مولفه های ابعاد سلامت و همچنین مولفه های محیط زیست را در محتوای کتاب ها بصورت کلی مورد بررسی قرار خواهد داد. بدین منظور برای بررسی این اهداف و رسیدن به نتیجه مطلوب سوالات زیر طرح شده است.

سوالات پژوهش

۱. میزان توجه محتوای کتاب علوم تجربی اول ابتدایی بر اساس ابعاد سلامت و مولفه های محیط زیست تا چه میزان است؟
۲. میزان توجه محتوای کتاب علوم تجربی دوم ابتدایی بر اساس ابعاد سلامت و مولفه های محیط زیست تا چه میزان است؟
۳. میزان توجه محتوای کتاب علوم تجربی سوم ابتدایی بر اساس ابعاد سلامت و مولفه های محیط زیست تا چه میزان است؟

پیشینه پژوهش

بررسی پیشینه تحقیقات گذشته نسبت به مولفه های ابعاد سلامت و محیط زیست حاکی از اهمیت و تاکید بر آموزش این مولفه ها در کتب درسی بوده اند. حدیدچی، ناطقی و سیفی (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی وضعیت موجود آموزش بهداشت روانی در برنامه های درسی دوره اول متوسطه پرداختند که نتایج تحلیل نشان داد که برنامه درسی دوره متوسطه اول از نظر آموزش بهداشت روان در دروس مورد بررسی وضعیت مناسبی نداشت و کمتر به بحث بهداشت روان دانش آموزان پرداخته شده است در حالی که دانش آموزان در رده های مختلف از لحاظ مسائل روانی جزو گروه های حساس محسوب می شوند.

صاحب یار و زوار (۱۳۹۸) در پژوهشی به تحلیل محتوای کتاب های پایه های دوره اول ابتدایی بر اساس مفروضه های نظام آموزش سلامت: مدل آنتروپی شانون پرداخت که نتایج تحلیل محتوای آنتروپی شانون نشان داد که در بررسی کتابهای دوره اول ابتدایی، مولفه مربوط به سلامت روانی و سلامت تغذیه بیشترین فراوانی و اهمیت را به خود اختصاص داده و مولفه های شاخص معلولیت، پیشگیری از رفتار های پرخطر و سلامت محیط زیست توجه کمتری شده است در مجموع یافته های حاصل از فراوانی مولفه ها نشان داد که مولفه های نظام سلامت از توزیع نرمال برخوردار نیستند.

نتایج پژوهش ماشاءاللهی و همکاران (۱۳۹۸) با عنوان تحلیل محتوای برنامه درسی درس علوم تجربی دوره ابتدایی از منظر توجه به مولفه های محیط زیست نشان داد که بیشترین میزان توجه کتاب های درسی علوم تجربی دوره ابتدایی به آموزش های محیط زیست، به ترتیب مربوط به پایه پنجم، چهارم، سوم، اول و دوم بوده است. بطور کلی نتایج تحقیق آنان حاکی از آن بود که بیشترین میزان توجه به استانداردهای آموزش محیط زیست در کتاب های درسی علوم تجربی دوره ابتدایی هم در واحد جملات و هم تصاویر مربوط به این استاندارد ها می باشد.

پژوهش عبدالرحمیان و همکاران (۱۳۹۷) در تحلیل محتوای کتاب علوم پایه دوم ابتدایی از منظر توجه به آموزش مولفه های بهداشت و سلامت نشان داد که محتوای کتاب علوم دوره ابتدایی به برخی مولفه های بهداشت و سلامت کمتر و یا اصلا توجهی نکرده است. به طوری که مولفه ی مربوط به سلامت روانی، بیشترین فراوانی و مولفه سلامت جسمی کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده است. پاکار و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی به تحلیل محتوای مولفه های سلامت در کتابهای علوم تجربی شش پایه دبستان پرداختند که نتایج تجزیه و تحلیل داده ها نشان داد که به مولفه سلامت جسمی بیش از سایر مولفه ها توجه شده و سلامت روانی و جنسی کمترین میزان توجه را به خود اختصاص داده است و کتابهای درسی علوم به یک نسبت، مولفه های آموزش سلامت را پوشش نداده اند.

قندی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی به تحلیل محتوای کتاب فارسی مهارتهای خوانداری پایه دوم ابتدایی بر اساس مولفه های آموزش سلامت پرداختند که یافته های تحلیل آنان نشان داد که در کتاب فارسی خوانداری میزان توجه به هر یک از مولفه های آموزش سلامت متفاوت است. به طوری که مولفه مسئله بیماری و عوامل آن بیشترین میزان فراوانی و کمترین میزان فراوانی نیز به مولفه های بهداشت دهان و دندان، مواد مخدر و سیگار و ورزش و تحرک بدنی مربوط است در حالی که در محتوای کتاب فارسی خوانداری پایه دوم ابتدایی به برخی مولفه های آموزش سلامت کمتر و یا اصلا توجهی نشده است.

جوانمرد و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی به تحلیل محتوای کتابهای تعلیمات اجتماعی و علوم تجربی دوره ابتدایی ایران به لحاظ توجه به معضلات زیست محیطی پرداختند که یافته های پژوهش نشان داد که در کل کتابهای تعلیمات اجتماعی و علوم تجربی در کل به معضلات زیست محیطی توجه کمی داشته اند. به نحوی که بیشترین توجه را کتاب تعلیمات اجتماعی پایه سوم و کمترین توجه را کتاب تعلیمات اجتماعی پنجم و در کتاب علوم تجربی بیشترین توجه را کتاب علوم تجربی پایه دوم و کمترین توجه را کتاب علوم تجربی پایه چهارم نسبت به معضلات زیست محیطی داشته اند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر، از حیث هدف، کاربردی و از نظر جمع آوری داده ها بصورت مطالعه توصیفی و با رویکرد تحلیل محتوا صورت گرفته است. در روش تحلیل محتوا، محتوای آشکار و پیام ها بطور نظام دار و کمی توصیف می شود. به بیان دیگر، تحلیل محتوا روشی مناسب برای پاسخ دادن به سوال هایی درباره محتوای یک پیام است. از این رو، این روش را می توان تبدیل داده های کیفی به داده های کمی قلمداد کرد (سرمد، بازرگان و حجازی، ۱۳۹۹).

جامعه آماری این پژوهش، مشتمل بر کتب درسی علوم تجربی پایه اول، دوم و سوم ابتدایی در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ در قالب ۴۲ درس و ۳۱۸ صفحه بود. در انتخاب حجم نمونه جامعه مذکور، در روش نمونه گیری، به دلیل محدود بودن حجم

جامعه، نیازی به نمونه گیری نبوده و همه محتوای کتاب به عنوان جامعه (نمونه برابر جامعه) انتخاب و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. بطور خلاصه، جامعه آماری پژوهش به شرح جدول زیر می باشد.

جدول (۱): جامعه آماری پژوهش

کتاب علوم تجربی	تعداد فصول	تعداد صفحات
کتاب	کتاب	کتاب
علوم تجربی اول ابتدایی	۱۴	۱۰۳
علوم تجربی دوم ابتدایی	۱۴	۱۰۳
علوم تجربی سوم ابتدایی	۱۴	۱۱۲
مجموع	۴۲	۳۱۸

سرمد، بازرگان و حجازی (۱۳۹۹) برای تحلیل محتوا مراحل مختلفی از جمله، این سه مرحله عمده زیر را ذکر کرده اند :

۱. مرحله قبل از تحلیل (آماده سازی و سازمان دهی) شامل: انتخاب محتوا، اهداف و بیان ملاک های محتوا
  ۲. بررسی مواد (پیام) شامل: انتخاب واحد ها (واحد ثبت)، انتخاب سیستم شمارش، انتخاب مقوله ها
  ۳. پردازش نتایج (پردازش داده ها)
- واحد تحلیل در پژوهش حاضر، مشتمل بر تمام صفحات از جمله متون، تصاویر و فعالیت های کتاب بود. علاوه بر این بخش هایی چون فکر کنید، جمع آوری اطلاعات، آزمایش کنید، گفت و گو کنید، ایستگاه تفکر، کاوشگری، کار در کلاس، بیرون از کلاس، گزارش کنید، در اختیار شما، کار و فناوری، علم و زندگی، آداب و مهارت های زندگی، شگفتی های آفرینش، نکته بهداشتی، هشدار، ایمنی قبل از هر چیز و نوشته های پاورقی پایین متون با عنوان خواندن کلید یادگیری در کتب علوم دوره دوم ابتدایی در سه حیطة شناختی، عاطفی و مهارتی نیز به عنوان واحد های تحلیل مورد بررسی و واکاوی قرار گرفتند. واحد تحلیل، بخشی از محتوا است که مورد تحلیل قرار می گیرد. در واقع، واحد

تحلیل همان چیزی است که متن و محتوای مورد بررسی را به عناصر مجزا و یکسان تقسیم و قابل شمارش می سازد که با این عمل یکی از اجزای مهم و اساسی روش تحلیل محتوا محقق می شود. و در تعریف تحلیل محتوا آن را فنی برای تجزیه و تحلیل عینی، کمی و نظام مند محتوای بارز اطلاعات دانسته اند (محمدی مهر، ۱۳۸۹).

بعد از واحد تحلیل برای تجزیه و تحلیل داده ها از چک لیست های محقق ساخته شده تحلیل محتوا به شیوه روش آمار توصیفی (شامل جداول فراوانی و درصد) استفاده شده است. روش انجام کار بدین صورت بود که ابتدا فراوانی هر یک از مولفه های ابعاد سلامت و مولفه های محیط زیست از جنبه (متن، تصویر و فعالیت ها) بطور کلی بصورت تفکیک شده شمارش شد و در قالب جدول هایی قرار داده شدند. بعد از به دست آمدن فراوانی هر یک از مولفه های ابعاد سلامت به درصد گیری پرداخته شد. سپس بر اساس جداول حاصل از آمار توصیفی (فراوانی و درصد فراوانی) برای رسیدن به پاسخ هر یک از سوالات تحقیق بصورت استنباطی اقدام شد.

برای تعیین و تایید روایی و پایایی چک لیست های حاصل از تحلیل محتوا از روش روایی صوری و محتوایی و همچنین نظرات اساتید متخصص با این حوزه استفاده شده است. همچنین میزان برآورد همبستگی ارزیابی توافقی بین دو کد گذار با استفاده از فرمول ویلیام اسکات ۸۶٪ درصد به دست آمد.

یافته‌ها

1. میزان توجه محتوای کتاب علوم تجربی اول ابتدایی بر اساس ابعاد سلامت و مولفه های محیط زیست تا چه میزان است؟ در تحلیل و بررسی های انجام شده در کتاب علوم تجربی اول ابتدایی مشتمل بر ۱۴ درس در ۱۰۳ صفحه که شامل تمام متون، تصاویر و فعالیت ها در این کتاب بر اساس مولفه های ابعاد سلامت، فراوانی داده ها و درصد میزان توجه محتوای کتاب به هر یک از ابعاد سلامت به شرح جدول زیر بدست آمد.

جدول (۲): فراوانی و درصد فراوانی میزان توجه به مولفه های ابعاد سلامت در کتاب علوم تجربی اول ابتدایی

مجموع	سلامت اجتماعی	سلامت معنوی	سلامت روانی	سلامت جسمی	سلامت مولفه های ابعاد سلامت
۷۸	۲۹	۶	۱۱	۳۲	فراوانی

درصد	٪۴۱/۰۳	٪۱۴/۱۰	٪۷/۶۹	٪۳۷/۱۸	۱۰۰
فراوانی					

طبق یافته های جدول ۲ که فراوانی و درصد فراوانی میزان توجه مولفه های ابعاد سلامت را نشان می دهد می توان گفت کتاب علوم تجربی اول ابتدایی به سلامت جسمی بیشتر پرداخته و در مقابل به سلامت معنوی کمتر از بقیه ابعاد پرداخته است.

جدول (۳): فراوانی و درصد فراوانی میزان توجه به مولفه های محیط زیست در کتاب علوم تجربی اول ابتدایی

مجموع داده ها	مولفه های صوت	مولفه های خاک	مولفه های هوا	مولفه های آب	مولفه های محیط زیست
۵۷	۲	۱۵	۲۷	۱۳	فراوانی
۱۰۰	٪۳/۵۱	٪۲۶/۳۱	٪۴۷/۳۷	٪۲۲/۸۱	درصد فراوانی

بر طبق یافته های موجود در جدول فوق می توان استنباط کرد که کتاب علوم تجربی اول ابتدایی در میزان توجه به مولفه های آموزش محیط زیست به مولفه ی هوا بیشتر پرداخته و در مقابل به مولفه ی صوت نسبت به سایر مولفه های آموزش محیط زیست کمتر پرداخته است.

۲. میزان توجه محتوای کتاب علوم تجربی دوم ابتدایی بر اساس ابعاد سلامت و مولفه های محیط زیست تا چه میزان است؟

پس از مطالعه و بررسی های صورت گرفته از تمامی محتوای کتاب علوم تجربی پایه دوم ابتدایی شامل متون، تصاویر و فعالیت ها در قالب ۱۴ درس و ۱۰۳ صفحه بر اساس میزان توجه به مولفه های ابعاد سلامت، فراوانی و درصد فراوانی داده های هر یک از مولفه ها طبق جدول زیر می باشد.

جدول (۴): فراوانی و درصد فراوانی میزان توجه به مولفه های ابعاد سلامت در کتاب علوم تجربی دوم ابتدایی

مجموع داده ها	سلامت اجتماعی	سلامت معنوی	سلامت روانی	سلامت جسمی	سلامت ابعاد سلامت

فرآوانی	۲۷	۴	۱۰	۲۸	۶۹
درصد	٪۳۹/۱۳	٪۵/۸۰	٪۱۴/۴۹	٪۴۰/۵۸	۱۰۰
فرآوانی					

با توجه به یافته های حاصل در جدول شماره ۴ می توان گفت که کتاب علوم تجربی دوم ابتدایی به سلامت اجتماعی و سلامت جسمی بیشتر از سایر ابعاد سلامت پرداخته و به سلامت روانی بسیار کم پرداخته است.

جدول (۵): فرآوانی و درصد فرآوانی میزان توجه به مولفه های محیط زیست در کتاب علوم تجربی دوم ابتدایی

مجموع	مولفه های صوت	مولفه های خاک	مولفه های هوا	مولفه های آب	مولفه های محیط زیست
داده ها	صوت	خاک	های هوا	آب	محیط زیست
۵۴	۱۳	۱۲	۱۸	۱۱	فرآوانی
۱۰۰	٪۲۴/۰۷	٪۲۲/۲۲	٪۳۳/۳۳	٪۲۰/۳۸	درصد
					فرآوانی

بر طبق یافته های موجود در جدول فوق می توان استنباط کرد که کتاب علوم تجربی دوم ابتدایی در میزان توجه به مولفه های آموزش محیط زیست به مولفه ی هوا بیشتر پرداخته و در مقابل به مولفه های مرتبط با آب نسبت به سایر مولفه های آموزش محیط زیست کمتر پرداخته است.

۳. میزان توجه محتوای کتاب علوم تجربی سوم ابتدایی بر اساس ابعاد سلامت و مولفه های محیط زیست تا چه میزان است؟

پس از تحلیل و بررسی های صورت گرفته در تمام قسمت های محتوای کتاب علوم تجربی سوم ابتدایی بر اساس مولفه های ابعاد سلامت در ۱۴ درس و ۱۱۲ صفحه و شمارش هر یک از مولفه ها فرآوانی و درصد فرآوانی داده های هر یک از مولفه ها طبق جدول می باشد.

جدول (۶): فرآوانی و درصد فرآوانی میزان توجه به مولفه های ابعاد سلامت در کتاب علوم تجربی سوم ابتدایی

مجموع داده ها	سلامت اجتماعی	سلامت معنوی	سلامت روانی	سلامت جسمی	مولفه های ابعاد سلامت
۵۹	۳۰	۵	۷	۱۷	فراوانی
۱۰۰	%۵۰/۸۵	%۸/۴۸	%۱۱/۸۶	%۲۸/۸۱	درصد فراوانی

با عنایت به داده های جدول شماره ۶ که بیانگر فراوانی مولفه های ابعاد سلامت در کتاب علوم تجربی پایه سوم ابتدایی است می توان نتیجه گرفت که در این کتاب به مولفه ی سلامت اجتماعی بیشتر از سایر مولفه های سلامت پرداخته شده و در مقابل به مولفه ی سلامت معنوی کمتر پرداخته شده است.

جدول (۷): فراوانی و درصد فراوانی میزان توجه به مولفه های محیط زیست در کتاب علوم تجربی سوم ابتدایی

مجموع داده ها	مولفه های صوت	مولفه های خاک	مولفه های هوا	مولفه های آب	مولفه های محیط زیست
۵۷	-	۹	۱۵	۳۳	فراوانی
۱۰۰	-	%۱۵/۷۹	%۲۶/۳۲	%۵۷/۸۹	درصد فراوانی

در بررسی میزان توجه کتاب علوم تجربی سوم ابتدایی بر اساس مولفه های آموزش محیط زیست در جدول فوق، کتاب علوم تجربی به مولفه های آب بیشتر پرداخته و به مولفه های مرتبط با خاک کمتر پرداخته شده است. همچنین، کتاب علوم تجربی سوم ابتدایی به مولفه های صوت هیچ توجهی نداشته است.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با کنکاشی بر میزان توجه به هر یک از مولفه های ابعاد سلامت و مولفه های آموزش محیط زیست در کتب علوم تجربی دوره ابتدایی صورت گرفت. نتایج بیانگر آن بود که کتب علوم تجربی به عنوان یکی از رسالت های مهم خود که پرداختن به مفاهیم مولفه های ابعاد سلامت و آموزش محیط زیست است به خوبی به این مولفه پرداخته اما میزان پرداختن به هر یک از مولفه ها چه در بعد سلامت و چه در بعد آموزش محیط زیست از یکنواختی، تعادل و فراوانی یکسانی برخوردار نبوده به طوری که کتب علوم تجربی به برخی از مولفه ها بیشتر پرداخته و در مقابل به برخی دیگر از مولفه ها کمتر از حد مطلوب پرداخته است.

کتب علوم تجربی دوره اول ابتدایی در زمینه میزان توجه به هر یک از مولفه های ابعاد سلامت، به سلامت جسمی و سلامت اجتماعی بیشتر پرداخته و در مقابل به مولفه های ابعاد سلامت روانی و معنوی کمتر پرداخته است. با استناد به جداول شماره ۴، ۲ و ۶ می توان بصورت مقایسه ای بیان کرد که کتاب علوم تجربی اول ابتدایی به سلامت جسمی بیشتر و به سلامت معنوی کمتر پرداخته است. کتاب علوم تجربی دوم ابتدایی نیز در میزان توجه به مولفه های ابعاد سلامت، به سلامت اجتماعی بیشتر و به سلامت روانی کمتر پرداخته است. همچنین، کتاب علوم تجربی سوم ابتدایی بر اساس مولفه های ابعاد سلامت، به سلامت اجتماعی بیشترین میزان توجه و در مقابل به سلامت معنوی کمترین میزان توجه را داشته است. این یافته ها با نتایج پژوهش های صاحب یار و زوار (۱۳۹۸)، عبدالرحمیان و همکاران (۱۳۹۷)، پاکار و همکاران (۱۳۹۶)، قندی و همکاران (۱۳۹۵) همسو است.

در بررسی های تفکیک شده از مولفه های ابعاد سلامت، سلامت جسمی آشنا ترین بعد از سلامت است. به نوعی می توان گفت سلامت جسمی بیشتر جنبه فردی دارد که کتب درسی علوم تجربی توجه ویژه ای نسبت به این بعد از سلامت دارند. بطوری که در واکاوی تحلیل محتوای بین کتب علوم تجربی دوره اول ابتدایی، علوم تجربی اول ابتدایی بیشتر و علوم تجربی سوم ابتدایی کمتر به این بعد از سلامت پرداخته اند. آشنایی فراگیران با اصول کلی سلامت و رعایت نکات بهداشتی در حیطه فردی و پیشگیری از بیماری های مختلف از عمده ترین اهداف سلامت جسمی بشمار می رود. کتاب علوم تجربی بیشتر در قالب متن، تصویر و بخش هایی چون نکته ی بهداشتی، ایمنی قبل از هر چیز، هشدار، نوشته های پاورقی متن با عنوان خواندن کلید یادگیری، فکر کنید و جمع آوری اطلاعات و .. به سلامت جسمی در سه حیطه ی دانشی، عاطفی و روانی حرکتی پرداخته است. این بخش از یافته ها با نتایج پژوهش های عبدالرحمیان و همکاران (۱۳۹۷)، پاکار و همکاران (۱۳۹۶) و قندی و همکاران (۱۳۹۵) همسو می باشد.

سلامت روانی جنبه مهم دیگری از بعد سلامت است که معمولاً مورد سهل انگاری قرار می گیرد. در بررسی محتوای بین کتب علوم تجربی دوره اول ابتدایی، کتاب علوم تجربی اول ابتدایی بیشترین میزان توجه و علوم تجربی دوم ابتدایی کمترین میزان

توجه را به این بعد از سلامت داشته است. در مجموع، کتب علوم تجربی دوره اول ابتدایی به مولفه سلامت روانی کم پرداخته و ضروری است تا بیشتر به این بعد از سلامت توجه شود. کتاب علوم تجربی بیشتر در قالب متن، تصویر و بخش هایی چون ایستگاه تفکر، علم و زندگی، آداب و مهارت های زندگی، جمع آوری اطلاعات بصورت فردی و گروهی و جملات آموزشی، انگیزشی و تاثیر گذار در پاورقی صفحات با عنوان خواندن کلید یادگیری بخصوص در کتاب علوم تجربی اول و دوم ابتدایی به سلامت روانی در سه حیطه دانشی، عاطفی و روانی حرکتی پرداخته است. این بخش یافته ها با نتایج پژوهش حدیدچی، ناطقی و سیفی (۱۳۹۹)، صاحب یار و زوار (۱۳۹۸)، عبدالرحمیان و همکاران (۱۳۹۷)، پاکار و همکاران (۱۳۹۵) همسو می باشند.

سلامت معنوی سومین بعد از سلامت می باشد که کمترین میزان توجه و اهمیت به این بعد از سلامت بوده است. بطوری که در بین محتوای کتب علوم تجربی دوره ابتدایی، کتاب علوم تجربی پایه دوم ابتدایی بیشتر و در مقابل کتاب علوم تجربی سوم ابتدایی کمتر به بعد مولفه سلامت معنوی پرداخته است. اما با نظر به اهمیت داشتن سلامت معنوی و تاثیر گذاری آن بر سایر ابعاد سلامت کتاب علوم تجربی در دوره ابتدایی به این مقوله بسیار کم پرداخته است که بیشتر در قالب متن و بخش هایی چون شگفتی های آفرینش، علم و زندگی و پاورقی های پایین برخی از صفحات کتاب درسی که بیشتر در حیطه های دانشی و عاطفی بوده است.

سلامت اجتماعی چهارمین بعد از سلامت است. در کنکاشی با بررسی محتوای بین کتب علوم تجربی دوره اول ابتدایی، کتاب علوم تجربی سوم ابتدایی بیشترین میزان توجه و علوم تجربی دوم ابتدایی کمترین میزان توجه را به این بعد از سلامت داشته است. با این تفاسیر کتاب علوم تجربی به بعد سلامت اجتماعی بصورت مطلوب پرداخته است. اما نیاز است تا خود دانش آموز با همراهی معلم و والدین به خوبی بتوانند به رشد و بالندگی سلامت اجتماعی برسند. کتب علوم تجربی دوره ابتدایی بیشتر در قالب متن، تصویر و فعالیت هایی چون ایستگاه فکر، کاوشگری، فعالیت گروهی، جمع آوری اطلاعات، آزمایش کنید، گفت و گو کنید، کار در کلاس، بیرون از کلاس، آداب و مهارت های زندگی، در اختیار شما، علم و زندگی، کار و فناوری و پاورقی های پایین برخی صفحات کتاب درسی و .. به سلامت اجتماعی در سه حیطه شناختی، عاطفی و روانی حرکتی پرداخته است.

بعد از بررسی مولفه های بعد سلامت، مولفه های آموزش محیط زیست در بین کتب علوم تجربی دوره اول ابتدایی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. آموزش و توجه به مفاهیم مولفه های محیط زیست از اهمیت والایی برخوردار است. آموزش حفاظت از محیط زندگی به کلیه اقشار جامعه و به ویژه کودکان و گنجاندن آن در برنامه های آموزشی و درسی آنها از ضروری ترین هدف های آموزشی است. این نوع آموزش ها کمک می کند تا آنها با پاسخگویی به تغییرات، نقشی سازنده در بهبود بخشیدن به زندگی و حفاظت از محیط زیست داشته باشند (جوانمرد و همکاران، ۱۳۹۴).

محیط زیست همچون سلامت خود از خرده مولفه هایی تشکیل شده، مانند مسکن، حمل و نقل، گیاهان، جانوران، تنوع زیستی، آب آشامیدنی سالم و هوای پاک و ... در این پژوهش مولفه های سلامت محیط زیست شامل: آب، هوا، خاک و صوت در بین کتب درسی علوم تجربی دوره اول ابتدایی مورد بررسی و واکاوی قرار گرفت. پس از انجام بررسی، در هر یک از مولفه ها مشخص گردید که این کتب در زمینه آموزش مولفه های محیط زیست، به مولفه های آب و هوا بیشتر و به مولفه های خاک و صوت کمتر پرداخته است.

در بررسی های تفکیک شده از مولفه های آموزش محیط زیست در بین محتوای کتب علوم تجربی دوره اول ابتدایی بر طبق جداول شماره ۳، ۵ و ۷ بصورت مقایسه ای بدین شرح می باشد که در میزان توجه به مولفه های مرتبط با آب، کتاب علوم تجربی سوم ابتدایی بیشترین و کتاب علوم تجربی دوم ابتدایی کمترین میزان توجه را داشته اند. همچنین در بعد مولفه های مرتبط با هوا، کتاب علوم تجربی اول ابتدایی بیشترین و در مقابل کتاب علوم تجربی سوم ابتدایی کمترین میزان توجه را به این مولفه داشته است. درخصوص مولفه های خاک، کتاب علوم تجربی اول ابتدایی بیشتر و کتاب علوم تجربی سوم ابتدایی کمتر به این مولفه ها پرداخته است. و در پایان نیز، در میزان توجه کتب درسی علوم تجربی بر اساس مولفه های صوت کتاب علوم تجربی دوم ابتدایی بیشتر به این مولفه پرداخته و در مقابل کتاب علوم تجربی سوم ابتدایی هیچ توجهی به این مولفه نداشته است که نیاز است بیشتر به این مولفه ها توجه شود. این بخش از یافته ها با نتایج پژوهش ماشاءاللهی و همکاران (۱۳۹۸) و جوانمرد و همکاران (۱۳۹۴) همسو می باشد.

با عنایت به نتایج تحلیل محتوای کتب علوم تجربی در دوره اول ابتدایی به مولفه های آموزش محیط زیست، بیشتر در قالب متن، تصویر و فعالیت هایی چون ایستگاه فکر، جمع آوری اطلاعات، آزمایش کنید، گفت و گو کنید، مقایسه کنید، گزارش کنید، کار در منزل، علم و زندگی، هشدار و پاورقی پایین برخی صفحات کتاب درسی در پایه های اول و دوم ابتدایی به مولفه های آموزش محیط زیست در سه حیطة دانشی، عاطفی و روانی حرکتی پرداخته است.

یکی از عواملی که می تواند نقش تاثیر گذاری در تحقق اهداف درسی و همچنین مولفه های ابعاد سلامت و آموزش محیط زیست دارد فرآیند آموزش معلمان است. معلمان می توانند در حین آموزش خود، در مواردی که به برخی از ابعاد سلامت یا آموزش مولفه های محیط زیست کمتر پرداخته شده بنا به تشخیص و ضرورت نیاز فراگیران و در نظر گرفتن ویژگی های فردی آنان می تواند مرتبط با موضوع اقدام به ارائه آموزش های تکمیلی بصورت عملی و کاربردی خارج از مباحث کتاب نماید. این اقدام از سوی معلم می تواند جبرانی بر کمبود های احتمالی کتب درسی در برخی موارد و موضوعات حیاتی باشد. از طرفی نیز خانواده نقشی غیر قابل انکار در تحقق اهداف سلامت دارد. بسیاری از مولفه های ابعاد سلامت و حتی محیط زیست در راستای وظایف مهم خانواده ها قرار دارند و آنان می توانند با آموزش های صحیح مفاهیم و اصول سلامت و رعایت عملی دستورالعمل های لازم به

عنوان الگوی فرزندان نقش مهمی می‌توانند ایفا کنند. به بیان دیگر، خانواده‌ها می‌توانند با فراهم کردن محیطی مناسب و با آموزش‌ها و نظارت و پیگیری‌های مستمر خود می‌توانند فرزندان خود را به رعایت و عمل به مولفه‌های سلامت با هدف حفظ سلامتی آنان و کمک به سلامت محیط و حتی در جامعه تشویق و ترغیب نمایند و با رهنمودها و همراهی دلسوزانه خود می‌توانند زمینه‌ساز تحقق اهداف مهم سلامت و محیط زیست در تمام ابعاد باشند.

بطور کلی در مجموع آموزش مولفه‌های سلامت و همچنین آموزش محیط زیست در تمامی ابعاد آن به فراگیران، یکی از اهداف اساسی نظام‌های آموزشی تلقی می‌شود. برای تحقق این اهداف کتب درسی به عنوان متولی اصلی برای آموزش این مفاهیم و اصول تدوین شده است. یکی از این کتب که نقش مهمی و حیاتی در توجه، آموزش و پرداختن به مولفه‌های ابعاد پنجگانه سلامت داشته، کتاب علوم تجربی است. لذا، ضروری است تا در هر شرایطی تمامی افراد حاضر در جامعه بدون استثنا بایستی ضمن دانستن اصول و مفاهیم با فراگیری آموزش‌های لازم و کاربردی در زمینه‌های مولفه‌های ابعاد سلامت و آموزش محیط زیست و پایبندی کامل نسبت به این ابعاد و بکارگیری آنان، در جهت پیشبرد هدف زندگی سالم در حیطه فردی و همچنین در سطح جامعه باشیم. تحقق این هدف شایسته منوط به آموزش‌های صحیح و کاربردی توسط مسئولین اجرایی در مدارس و از همان دوره ابتدایی به فراگیران می‌باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست منابع

- ۱) پاکار، زهرا؛ سلیمانی فرد، سعیده؛ ترابی دلویی، مهدیه (۱۳۹۶). تحلیل محتوای کتاب های علوم شش پایه ی دبستان با مولفه سلامت؛ دومین کنفرانس بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی و رفتاری، ۱۹ تیر ۱۳۹۶_ تهران.
- ۲) حاتمی، حسین و جمعی از نویسندگان (۱۳۹۸). کتاب جامع بهداشت عمومی. چاپ اول، ویراست چهارم، مشهد: انتشارات ارجمند.
- ۳) حدیدچی، زهرا؛ ناطقی، فائزه؛ سیفی، محمد (۱۳۹۹). بررسی وضعیت موجود آموزش بهداشت روانی در برنامه های درس دوره متوسطه اول. نشریه جامعه شناسی آموزش و پرورش، شماره ۱۹، بهار و تابستان ۱۳۹۹: ۱۳۱-۱۲۱.
- ۴) حلم سرشت، پریوش؛ دل پیشه، اسماعیل (۱۳۷۷). اصول بهداشت فردی، تهران: انتشارات چهر.
- ۵) جوانمرد، فاطمه السادات؛ عسگری فرد جهرمی؛ فاطمه؛ دوست بین، فیروزه (۱۳۹۴). تحلیل محتوای کتاب های تعلیمات اجتماعی و علوم تجربی دوره ابتدایی ایران به لحاظ توجه به معضلات زیست محیطی؛ دومین کنفرانس بین المللی محیط زیست و منابع طبیعی موسسه عالی علوم و فناوری خوارزمی، شیراز (۲۹ بهمن ۱۳۹۴).
- ۶) دانشمند، پروانه (۱۳۹۵). بررسی جایگاه مدارس در ارتقای بهداشت روانی جامعه. سومین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی، باتومی گرجستان (ژوئن ۲۰۱۶).
- ۷) سرمد، زهرا؛ بازرگان، عباس؛ حجازی، الهه (۱۳۹۹). روش های تحقیق در علوم رفتاری، چاپ سی و چهارم، تهران: نشر آگه.
- ۸) صاحب یار، حافظ؛ زوار، تقی (۱۳۹۸). تحلیل محتوای کتابهای پایه های دوره اول ابتدایی بر اساس مفروضه های نظام آموزش سلامت: مدل آنتروپی شانون. فصلنامه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت ایران، دوره هفتم، شماره ۱، بهار ۱۳۹۸: ۲۹-۲۱.
- ۹) عبدالرحمیان، شهرزاد؛ عظیمی، محمد؛ رضایی، سحر؛ فرج زاده، خدیجه (۱۳۹۷). تحلیل محتوای کتاب علوم پایه دوم ابتدایی از منظر توجه به آموزش مولفه های بهداشت و سلامت، همایش کشوری دانش موضوعی_تربیتی (دانش آموزش محتوا) آموزش علوم ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان اردبیل.
- ۱۰) عابدینی بلترک، میمنت؛ منصور، سیروس؛ ترابی پور، سید محمد (۱۳۹۸). ارتقای سلامت در جامعه از طریق آموزش سلامت اجتماعی در کتب درسی. مجله پژوهش سلامت، دوره چهارم، شماره ۴، تابستان ۱۳۹۸: ۲۴۳-۲۳۵.
- ۱۱) علیپور، محمد؛ علیپور، فاطمه؛ قادری گسک، محمدرضا؛ سلم آبادی، امین (۱۳۹۵). تحلیل محتوای کتب علوم تجربی پایه های اول تا ششم ابتدایی چاپ ۱۳۹۴ براساس مولفه های آموزش سلامت پیشنهادی سازمان بهداشت جهانی (WHO)، چهاردهمین همایش انجمن مطالعات برنامه درسی ایران، دانشگاه بوعلی سینا همدان، شهریور ۱۳۹۵.
- ۱۲) قندی، عباس؛ جلیل پیران، ابراهیم؛ لایقی، رامین؛ بحرینی بروجنی، مجید (۱۳۹۵). تحلیل محتوای کتاب فارسی مهارت خوانداری پایه دوم ابتدایی بر اساس مولفه های آموزش سلامت، دومین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی و مطالعات اجتماعی ایران، قم، اسفند ۱۳۹۵.
- ۱۳) ماشاءاللهی نژاد، زهرا؛ جعفری ثانی، حسین؛ مهram، بهروز؛ سعیدی رضوانی، محمود؛ جلایری نایین، شیوا (۱۳۹۸). تحلیل محتوای برنامه درسی درس علوم تجربی دوره ابتدایی از منظر توجه به مولفه های محیط زیست. پژوهش در برنامه ریزی درسی، سال شانزدهم، دوره ۲، زمستان ۱۳۹۸: ۱۳۸-۱۲۲.

- ۱۴) محمدی مهر، غلامرضا (۱۳۸۹). روش تحلیل محتوا (راهنمای عملی تحقیق)، چاپ دوم، تهران: انتشارات دانش .
- ۱۵) نقشه تحول نظام سلامت جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت (۱۳۹۰). شورای سیاست گذاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی .

16) World Health Organization Geneva (2003). Understanding skills- Based Health Educationkills, WHO information Series on school Health, P 12.

Exploring the components of health and the environment in the content of experimental science textbooks in the first elementary school

Majid kahrazahi

Undergraduate student of Farhangian University, Shahid M
Campus, Zahedan, Iran

email: mkahrazahi1378@gmail.com

Undergraduate student of Farhangian University, Shahid
Motahari Campus, Zahedan, Iran (Corresponding Author)

**Noormohammad barahoei
moghadam**

Instructor, Faculty member of Farhangian University, Shahid
Motahari Campus, Zahedan, Iran

Mehdi chitsaz

Bachelor of Educational Sciences, Farhangian University,
Allameh Amini Campus, Tabriz, Iran

Abstract

The purpose of writing this study is to analyze the content of the first to third grade elementary experimental science textbooks based on the level of attention to health components (including physical health, mental health, spiritual health and social health) and environmental components (including water, air, Soil and sound). The research method was descriptive content analysis which used a researcher-made checklist to collect data. The statistical population consisted of textbooks of first, second and third grade elementary experimental sciences in the academic year 1389-99 in the form of 42 lessons and 318 pages. The analysis unit also included all pages (including texts, images, activities and questions) that descriptive statistics method (frequency and percentage tables) was used to analyze the data. The results of data analysis showed that the content of experimental science textbooks in the first year of elementary school deals with all components of health dimensions as well as components of environmental education, but the amount of attention to some components has a uniformity, balance and frequency. Has not been. So that regarding the components of health dimensions, more physical health and social health and less spiritual and mental health. Also, in reviewing and analyzing the components of environmental education, these books have dealt more with the components of climate and less with the components of soil and sound.

Key words: *Content analysis, experimental sciences, health components, environmental components, elementary school*